



De Milieukrant is een jaarlijkse uitgave van de stichting Milieuzorg Zeist e.o., bedoeld om donateurs en andere belangstellenden te informeren over de inspanningen om natuur en milieu te beschermen.

Zeist, 22 februari 2022

Het afgelopen jaar was voor onze stichting een actief jaar. Nog meer dan voorheen stonden natuur en milieu als gevolg van de vele bouwplannen onder druk. Om onze leefomgeving zo goed mogelijk te beschermen was het soms nodig gerechtelijke procedures te voeren en dat een keer zelfs tot aan de Raad van State. Dat brengt uiteraard kosten met zich, kosten die wij alleen kunnen dragen dankzij uw donaties. Wij bedanken hierbij alle donateurs van wie wij een donatie over 2021 hebben ontvangen. **Wij maken van de gelegenheid gebruik om degenen die hun donatie over 2021 nog niet hebben overgemaakt te verzoeken dat alsnog te doen.** Het banknummer van onze stichting is NL36 INGB0002553867.

Het jaarlijks aanschrijven van onze donateurs om een donatie over te maken brengt kosten met zich mee. Wij zouden het daarom bijzonder op prijs stellen als u een jaarlijkse automatische afschrijving voor onze stichting zou willen instellen. Uiteraard kan die later als u dat wilt weer worden ingetrokken.

Ben de Wolf, secretaris



Bespiegelingen over een duurzame toekomst voor Zeist: 'Zeist in balans 2.0'

Op 16 maart 2022 zijn er gemeenteraadverkiezingen. Daarom leek het de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. een goed idee u een 'update' te geven van haar visie voor een duurzame toekomst van Zeist zoals zij deze eerder begin jaren negentig van de vorige eeuw heeft ontwikkeld.

Wellicht kan deze 'update' u als ook de gemeenteraad inspireren om aan de duurzame ontwikkeling van Zeist, ook al zijn er inmiddels daartoe vele initiatieven, zowel door de gemeente zelf als bijvoorbeeld ook het kader van Samen Duurzaam Zeist, een extra impuls te geven.

Ook zal tenslotte nog kort bij de 'Omgevingsvisie Zeist' worden stilgestaan, teneinde de kansen die deze biedt om een duurzame ontwikkeling van Zeist ook echt te waarborgen.

1. Lokale, nationale en internationale ontwikkelingen

Begin jaren '90 van de vorige eeuw zijn door onze stichting twee publicaties uitgebracht, die overigens niet los van elkaar kunnen worden gezien en die naar ons idee nog steeds relevant zijn (zie voor de publicaties ook onze website 'www.milieuzeist.com').

In het eerste rapport: 'Zeister groen: Natuurlijk(er) (SMZ e.o., 1990)', hebben wij gepleit voor een aaneengesloten binnenstedelijke groenstructuur voor Zeist, die uiteraard in verbinding staat met de groenstructuren in het buitengebied. Een dergelijke groenstructuur biedt zo in het binnenstedelijke gebied alle ruimte aan planten en dieren, niet alleen als leefgebied, maar ook om zich van de ene plek naar de andere te kunnen verplaatsen, zodat echt een 'levend(e) dorp/stad' kan ontstaan. Uiteraard zijn in de binnenstedelijke groengebieden ook andere biotopen en daarmee andere flora en fauna aanwezig dan in de grotere natuurgebieden in het buitengebied, maar dat maakt de stad/het dorp nu juist een bijzondere en interessante plek om op ontdekkingsstocht te gaan.

Vrijwel tegelijkertijd hebben wij de tweede publicatie: 'Zeist in Balans (SMZ e.o., 1990)' uitgebracht. Hierin beschrijven wij voor Zeist hoe je vanuit het perspectief van de natuur als drager van het leven tot een duurzame ontwikkeling kunt komen. Belangrijk daarbij is dat wij de bestaande kringlopen van de aarde/natuur respecteren en als mens gaan leven binnen de grenzen die de aarde aan het leven op aarde stelt. Dat inclusief de op aarde voorkomende ecologische systemen (zie ook onderstaande fig. 'Zeist in Balans').

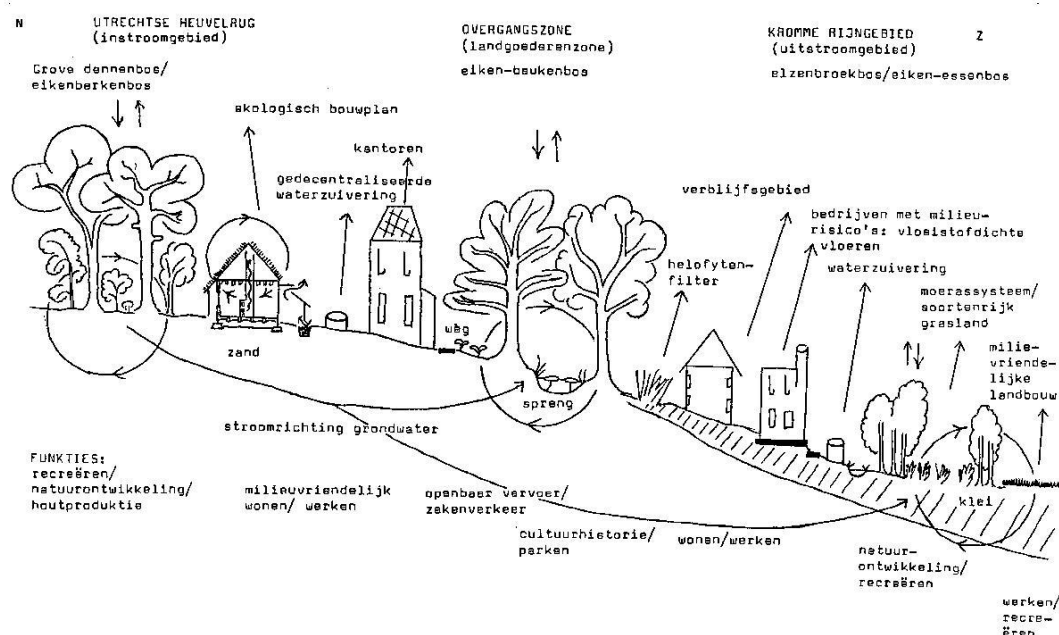


Fig.: Zeist in Balans

Veel ideeën die wij begin jaren '90 hebben aangedragen zijn inmiddels actief door de gemeente Zeist opgepakt, zoals in het kader van het gemeentelijke 'Groenstructuurplan Zeist (voor) Groen (Zeist, 2010)', en ook de: 'Brede Milieuvisie (Zeist, 2016)'. En meer recent zijn er het 'Energieplan - Samen slim versnellen (Zeist, 2018)', de: 'Routekaart Nieuwe energie voor Zeist (Zeist, 2019)' en de: 'Biodiversiteitsvisie (Zeist, 2021)'. Deze plannen zijn veelal tot stand gekomen in samenwerking

tussen de gemeente en de burgers. De vele initiatieven vanuit de samenleving in het kader van Samen Duurzaam Zeist die mede daaruit zijn voortgekomen zijn hier een mooi voorbeeld van. Want uiteindelijk kun je het alleen sámen doen.

Alhoewel de vele initiatieven zeer bemoedigend zijn, blijven wij toch voor een aantal grote uitdagingen staan. Met name de rapporten van het IPCC m.b.t. de klimaatverandering¹ en die van het IPBES² m.b.t. de biodiversiteit maken duidelijk dat wij inmiddels niet alleen bepaalde grenzen hebben bereikt, maar daar eigenlijk ook al ver overheen zijn. Zo gebruiken we met name in het westen nu 3.5 keer de ecologische draagkracht van de aarde³. De gevolgen daarvan zien wij nu vrijwel dagelijks in de media terug. In die zin worden die grenzen ook voor de mens steeds duidelijker zichtbaar.

Inmiddels worden op alle overheidsniveaus de uitdagingen waar wij allemaal voor staan ook geagendeerd. Zo stelt de VN met haar '17 Sustainable Development Goals (SDG's)' duurzame ontwikkeling nu ook echt centraal en met het programma: 'Harmony with Nature' ook het leven in harmonie met en respect voor de natuur. Verder werkt de Europese Commissie met de 'Green Deal' aan een duurzame toekomst voor Europa, inclusief bijzondere aandacht voor biodiversiteit (zie in deze ook de 'EU Biodiversiteitstrategie 2030').

De aandacht voor natuur en biodiversiteit leeft in Nederland gelukkig nu weer op, zowel op het beleidsniveau⁴, als door diverse maatschappelijke initiatieven, zoals dat van het 'Deltaplan Biodiversiteitsherstel'. En meer recent is er het initiatief van met name de Vogelbescherming om in Nederland minimaal tot een 'Basiskwaliteit Natuur' te komen.

Ook wat betreft het op orde krijgen van het milieu, dus milieucondities, liep Nederland indertijd voorop, met publicaties als: 'Zorgen voor morgen (RIVM, 1988)', het: 'Nationale Milieubeleidsplan (VROM, 1989)', etc., maar die aandacht is toch steeds meer op de achtergrond geraakt. Pas door diverse, meer recente juridische procedures, denk hierbij aan de zaak van Mobilisation on the environment (MOB) i.v.m. de stikstofproblematiek (m.b.t. de zogenaamde 'Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)'), de zaak van Urgenda (tegen de Nederlandse Staat) en de zaak van Milieudefensie (tegen Shell) m.b.t. klimaatproblematiek, is in Nederland weer een bepaalde 'sense of urgency' ontstaan. Dit heeft zich tot nu toe helaas nog niet tot nauwelijks vertaald in politieke daadkracht, zij het dat er in het nieuwe kabinet nu wel een aparte minister is voor Klimaat en energie en ook voor Natuur en stikstof.

2. Uitdagingen aangaan

Hoe gaan we met zijn allen die uitdagingen aan? Ten tijde van de grote duurzaamheidsconferentie in 1992 in Rio de Janeiro deed de leefregel: '*Think global, Act local*' zijn intrede. Vanuit die grondgedachte is daar door diverse wetenschappers verder aan gewerkt en is onderzoek naar de zogenaamde: 'Planetary boundaries' gedaan. Op basis van die onderzoeken is duidelijk geworden dat we op dit moment de grenzen van de aarde m.b.t. het klimaat, de biodiversiteit en ook m.b.t. het gebruik van nutriënten (denk met name aan stikstof en fosfaat) overschrijden (zie in deze ook het volgende fig.: '*Planetary boundaries*').

¹ Zie o.a. ook het rapport 'Climate Change 2021 – The physical science basis (IPCC, 2021)'.

² Zie o.a. ook het rapport 'Global assesment report on biodiversity and ecosystem services (IPBESS, 2019)'.

³ Zie ook diverse 'Living Planet Report's' van het WNF.

⁴ Zie o.a. de beleidsnota 'Nederland Natuurpositief – Ambitiedocument voor een gezamenlijke aanpak in natuurbeleid (LNV, 2019)'.

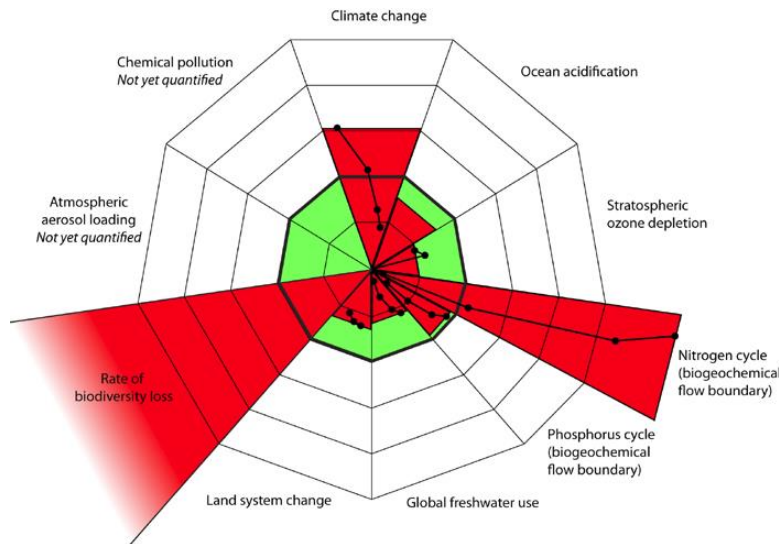


Fig.: Planetary boundaries (naar Rockstrom, J., 2009)

Mede op basis van het concept van de 'Planetary boundaries' is door de econome Kate Raworth in 2016 het model van de 'Doughnut economics' gelanceerd. Overeenkomstig dat model wordt enerzijds rekening gehouden met de grenzen die de aarde/natuur aan ontwikkelingen stelt en anderzijds ook met de minimale behoeften van de mens (zie onderstaande fig. 'Model Doughnut economics (Raworth, K., 2016)'). Inmiddels is dat model ook door onder andere Amsterdam omarmd als perspectief voor een duurzame ontwikkeling van de stad⁵.

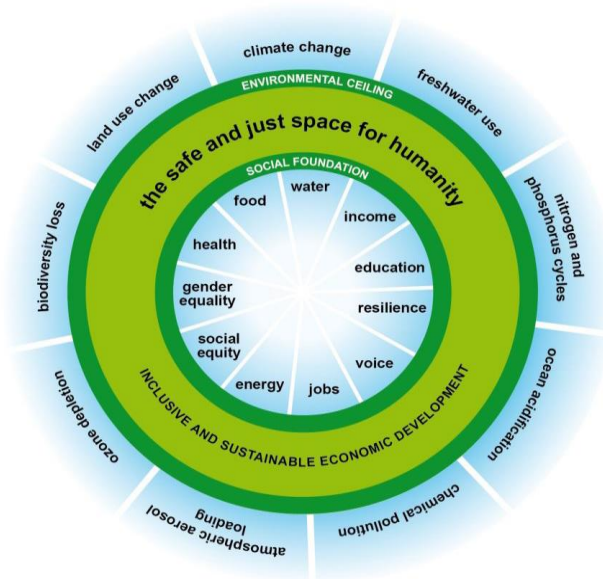


Fig: Model Doughnut economics (Raworth, K., 2016)

Het is duidelijk dat wij echt anders zullen moeten gaan leven met respect voor de natuur en de daarin voorkomende ecosystemen. We zullen de neergaande curve van de achteruitgang van de natuur moeten ombuigen in een positieve curve door al ons handelen als mens daar op af te stemmen (zie ook het volgende fig. 'Bending the curve (IIASA, 2020)'). Dat door veel meer 'natuurinclusief' te gaan denken en doen, dus holistisch i.p.v. reductionistisch.

⁵ Zie ook de publicatie: 'The Amsterdam City Doughnut - A Tool For Transformative Action (Amsterdam, 2020)'

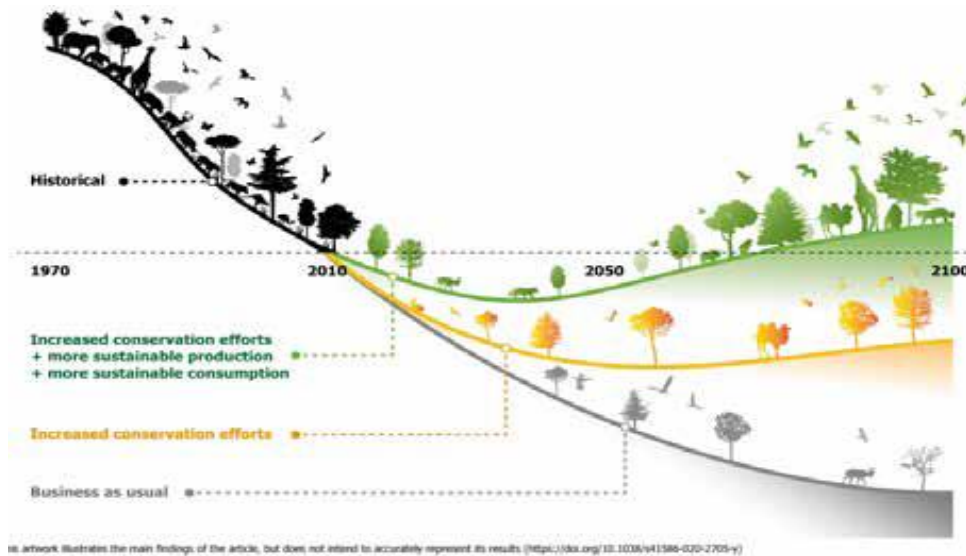


Fig. Bending the curve (IIASA, 2020)

Door met name de Wageningen Universiteit is daar met de visie ‘Een natuurlijker toekomst voor Nederland in 2120 (WUR, 2019)’ eigenlijk al een eerste aanzet toe gegeven. Uiteindelijk komt dat ook de gezondheid van de mens ten goede⁶.

Intermezzo: Nederland Natuurinclusief

Inmiddels is een en ander in het kader van de: ‘Natuurverkenning 2050’ t.a.v. een aantal opgaven waar we met zijn allen voor staan in de scenariostudie: ‘Natuurverkenning 2050 - Scenario Natuurinclusief (WUR, 2022)’ nader in beeld gebracht. Daarbij wordt uitgegaan van een natuurinclusieve inrichting van Nederland. Meer in het bijzonder is dan aangegeven wat dat voor de zogenaamde: ‘ecosysteemdiensten’ betekent (vergelijk ook het principe van het: ‘Globaal Ecologisch Model (Van der Maarel, E., 1978)’).

Duidelijk wordt dat wij door de keuze voor een dergelijk scenario een aantal van de opgaven waar wij voor staan het hoofd kunnen bieden, maar dat er vaak nog wel aanvullende maatregelen nodig zijn om ook echt bepaalde doelen, zoals die m.b.t. het klimaat, maar ook de biodiversiteit (denk aan o.a. de doelen m.b.t. de: ‘Natura 2000-gebieden’) te kunnen halen. Verder dat als dit de richting/koers is welke wij als samenleving na willen streven, hetgeen op basis van de diverse crisissen waar wij voor staan evident lijkt, dat wij dan voor grote ‘transitieopgaven’ staan die wij dan wel ook echt met zijn allen samen zullen moeten oppakken. Daarbij gaat het dan o.a. om een transitie van de landbouw die natuurinclusief en (dus) circulair is, waarbij wij met zijn allen toch een eerlijke prijs voor onze voedingsproducten zullen moeten gaan betalen, dus inclusief de natuurwaarden die dat voor de aarde als geheel en daarmee ook voor ons allen oplevert.

Teneinde een en ander te versnellen, zullen wij ook aan o.a.: ‘true pricing’ van producten moeten gaan denken, dat dus op basis van de gehele levenscyclus van een bepaald product, hetgeen ook wel als de: ‘Levens Cyclus Analyse (LCA)’ wordt aangeduid, inclusief dus ook de milieubelasting van elke fase (vergelijk ook het zogenaamde: ‘Cradle tot cradle-’ of ‘wieg tot graf-concept’).

⁶ Zie in deze o.a. het rapport: ‘Green and Blue Spaces and Mental Health (WHO, 2021)’

Naast een andere inrichting van Nederland en gebruik van de ruimte zullen we daarnaast uiteindelijk toe moeten naar een economie die echt circulair is. Dat betekent dat het gebruik van grondstoffen en zeldzame aardmetalen (voor o.a. elektrische auto's en windmolens) minder moet worden en dat hergebruik moet worden gemaximaliseerd. Voorwaarde is tevens dat men producten zodanig ontwerpt dat de grondstoffen die daarvoor zijn gebruikt ook eenvoudig kunnen worden teruggewonnen en dat die terugwinning ook niet teveel energie kost.

Om meer in balans te komen met de aarde, dus de draagkracht van de natuur zal de samenleving als geheel zich minder op kwantitatieve groei moeten richten maar meer op de kwaliteit van het leven zelf. Dus door te ontgroeien (zie in deze ook de degrowth-movement) en zo meer het wonder van het leven zelf te ontdekken.

Kijken wij vanuit het bovenstaande perspectief naar de ontwikkelingen in de provincie Utrecht, de Regio Utrecht én Zeist, dan zien wij ook positieve ontwikkelingen of in ieder geval een aantal aanzetten daartoe (vergelijk o.a. ook de inspanningen in het kader van de: 'Cirkelregio Utrecht'). Kernpunt hierbij blijft o.i. evenwel dat men de Regio toch wil laten blijven groeien, zowel wat betreft het aantal woningen (met tot 2040 104.000 tot 125.000 extra woningen), als m.b.t. het aantal arbeidsplaatsen (met tot 2040 80.000 extra arbeidsplaatsen). Natuurlijk men wil daarbij het groen mee laten groeien (zie ook het 'Groen Groeit Mee-Pact'), maar ook duidelijk is dat door die extra groei aan woningen en arbeidsplaatsen de natuur en het landschap toch onder een nog veel grotere druk komen te staan, terwijl deze op dit moment al onder een (te) grote druk staan en daardoor ook extra kwetsbaar zijn. In die zin lijkt een echte 'omslag' in het denken en met name in het doen, ondanks de vele aanzetten tot een 'systeemverandering', nog (heel) ver weg.

Gezien het bovenstaande staan wij kritisch tegenover het steeds weer lanceren van nieuwe woningbouwplannen vanuit de Regio en (dus) ook in Zeist. Natuurlijk, mensen moet een plek worden aangeboden om te wonen en leven, maar de vraag is of er niet tot een bredere spreiding over bepaalde regio's in het land moet worden gekomen met ook aandacht voor de krimpregio's (vergelijk ook het model van 'Gebundelde deconcentratie').

Wellicht is het vanuit het perspectief van een duurzame aarde een nog belangrijkere vraag of je de economie in het algemeen en die van de Randstad in het bijzonder wel almaar sterker moet willen laten groeien. Niet alleen leidt dat tot een almaar grotere druk op het milieu, maar ook trek je daardoor in de Randstad mensen aan vanuit het hele land en ook daarbuiten. Dat levert dan weer een nog grotere druk op het milieu en de ruimte op. Ook in die zin is het dus de vraag of je die (economische) ontwikkeling niet veel beter over het hele land (en uiteindelijk ook Europa en de Wereld als geheel) kunt spreiden.

Bij spreiding van woningen en (economische) ontwikkeling dien je dan uiteraard wel nadrukkelijk rekening te houden met de bijzondere identiteit/het DNA en dus ook de kernkwaliteiten/waarden van de betreffende gebieden. Voor zover voor een bepaalde (economische) ontwikkeling wordt gekozen zou deze dan natuurlijk meteen ook echt duurzaam moeten zijn, rekening houdend met de (lokale) draagkracht van de natuur, gecombineerd met de keuze voor 'circulariteit' van al het handelen, inclusief dus ook van de economie (vergelijk in deze ook het principe van de: 'Doughnut economics/Donut-aanpak').

3. Lokale uitdagingen: Kansen voor een duurzame toekomst

Voor de toekomstige uitdagingen voor Zeist liggen er naar ons idee een aantal goede beleidskaders, zoals de 'Structuurvisie Zeist schrijf je met een Q', waarbij is gekozen voor 'kwaliteit boven kwantiteit'. Maar de grote vraag voor ons hierbij is hoe we daar met zijn allen vorm aan geven.

Daarnaast speelt in Zeist toch, zoals ook hiervoor al aangegeven, ook de druk vanuit het Rijk en de Regio tot de bouw van grote(re) aantallen woningen (zie hiervoor ook de visie 'Utrecht Nabij (UNED, 2020) en ook het 'Integraal Ruimtelijk Perspectief U-16 (Regio Utrecht, 2021)').

In ieder geval liggen er voor Zeist wat betreft een transitie naar een 'natuurinclusieve samenleving' vele kansen, zowel voor Zeist als geheel als meer specifiek voor het binnenstedelijke - als het buitengebied.

3.1 Zeist als geheel

Biodiversiteit

Op het niveau van de gemeente als geheel speelt dan allereerst met name ook het herstel van de biodiversiteit. Daarbij moet een aaneengesloten 'levend netwerk van natuur, landschap en cultuurhistorie' van groot belang worden geacht. Daarnaast zou Zeist daarbij voor minimaal een: 'Basiskwaliteit Natuur' voor haar gehele grondgebied moeten gaan, inclusief natuurlijk van een hogere natuurkwaliteit waar dat mogelijk is.

Gezien de ligging van Zeist op de overgang van de Heuvelrug en het Kromme Rijngebied moet verder met name ook aan het herstel van de (grond)waterbalans en daarmee van de kwel een belangrijke betekenis worden toegekend (zie in deze ook de zogenaamde 'Blauwe Agenda'⁷). Daarnaast zou ook de milieudruk op de natuur moeten worden opgepakt of wellicht beter echt aangepakt (denk o.a. aan de: 'stikstofproblematiek'⁸). Ook zou de grote recreatiedruk die er in de regio op de natuur is moet worden aangepakt door een goede 'recreatieve zonering', zodat er voor de natuur en in het bijzonder ook de dieren echt 'rust-gebieden' ontstaan⁹.

Verder is er inmiddels met de oprichting van het 'Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht i.o.' er bijzondere aandacht voor aardkundige waarden, maar zou dat wel ook nog verder in het beleid kunnen worden doorvertaald, zoals door ook echt een actieve bescherming van bijzondere geologische fenomenen¹⁰, bijvoorbeeld door deze aan te wijzen als gemeentelijk landschapsmonument (vergelijk ook aanwijzing 'Biltse Duinen' als Landschapsmonument in De Bilt). Bij voorkeur zou een en ander dan gebiedsgericht en integraal moeten worden opgepakt en dat op basis van een 'natuurvisie' waarbij de natuur ook echt centraal staat. Aangezien de natuur zich niet aan grenzen houdt zou het goed zijn als zo'n natuurvisie zou worden opgesteld vanuit het perspectief van de binnen de provincie Utrecht (en aangrenzende provincies) voorkomende grotere landschappelijke eenheden, bijvoorbeeld de Heuvelrug of het Rivierengebied, waar het Kromme Rijngebied dan deel vanuit maakt, inclusief bijzondere aandacht voor de overgangen tussen de betreffende landschappen.

Natuurlijk is het aan onze stichting wat betreft het groen bekend dat Zeist relatief hoog scoort op de zogenaamde 'Groene Stad Challenge', waar Zeist zelfs als de stad in Nederland met het grootste aantal bomen naar voren is gekomen (nl. 35.000), maar dat zegt dus niet dat er in die zin geen verdere uitdagingen zouden zijn. O.i. brengt dat juist een grote verantwoordelijkheid en uitdaging met zich mee om al dat groen ook actief te beschermen en het liefst natuurlijk nog verder te versterken en dat mede op basis van de in die zin per buurt/wijk gegeven analyses.

⁷ In het kader van de 'Blauwe agenda' zijn inmiddels mogelijke maatregelen modelmatig doorgerekend op hun effecten, zowel van het reduceren van de grondwaterwinningen op de Heuvelrug, als ook het voorkomen van een versnelde afvoer van water in de lager gelegen gebieden t.b.v. de landbouw (zie in deze ook het rapport: 'Bouwstenen Blauwe Agenda Utrechtse Heuvelrug (Hydrologic, 2021)').

⁸ Zie ook het rapport 'Niet alles kan overal (Commissie Remkes, 2020)' en ook 'Naar een uitweg uit de stikstofcrisis (PBL, 2021)'.

⁹ Zie ook het initiatief vanuit het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug om voor de Heuvelrug als geheel tot een bepaalde recreatiezonering te komen.

¹⁰ Zie ook 'Ontdekkarta Zeist' van het Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht.

Klimaat

Verder is natuurlijk ook op het niveau van Zeist als geheel het aanpakken van de klimaatproblematiek zeer urgent, inclusief ook het verduurzamen van de economie. Dit laatste kan o.a. door ketens in kaart te brengen en deze waar mogelijk met elkaar te verbinden teneinde zo tot optimalisaties te kunnen komen, dus het sluiten van (grondstof)kringlopen. Lokale afzet van (biologisch) geteelde producten kan daar een belangrijke bijdrage aan leveren. Dat naast (steeds meer) gebruik maken van de lokale circulaire munt, de 'Zeister Knoop'.

Leefomgevingskwaliteiten

Ook zou men wat betreft de leefomgevingskwaliteiten behalve naar het groen ook naar de kwaliteit van de lucht, de geluidsbelasting, etc., moeten kijken. En daarbij dan minimaal uitgaan van de advieswaarden die de WHO daaraan stelt (vergelijk in deze overigens ook het zogenaamde 'Schone Lucht Akkoord').

3.2 Binnenstedelijke gebied

Biodiversiteit

Wat betreft het versterken van de biodiversiteit liggen er ook in binnenstedelijk gebied nog vele kansen (zie in deze overigens ook de 'Biodiversiteitsvisie Zeist (Zeist, 2021)'), inclusief ook het optimaliseren van de waterkwaliteit (vergelijk in die zin ook de opgaven in het kader van de 'Kader Richtlijn Water (KRW)'¹¹).

De aanleg van de: 'Bijenoase' en ook het 'Griftbosje' zien wij daarbij als een goed voorbeeld. Ook de aanleg van een zogenaamde 'bijencorridor/bijenlint' vanaf Zeist-West in de richting van de voormalige Vliegbasis, hetgeen een hotspot is voor vele (beschermde/bijzondere) soorten, waaronder insecten/bijen, kan hieraan een belangrijke bijdrage leveren.

Dat naast vele andere initiatieven, zoals die om als wijk/park een 'Zusterpark' van het Nationale Park Utrechtse Heuvelrug te worden, inclusief het initiatief om van je tuin een 'Heuvelrugtuin' te maken. Ook zou de gemeente, voor zover dat nu nog niet het geval is, waar dat maar enigszins mogelijk is moeten overschakelen op ecologisch beheer van de diverse voorkomende natuurtypen, inclusief bijbehorende doel- en icoonsoorten (vergelijk ook het uitgangspunt: '*Ecologisch waar dat mogelijk is, cultureel waar dat moet*' uit het 'Groenstructuurplan Zeist (1993)').

Dan liggen er veel kansen tot een algehele vergroening van het binnenstedelijke gebied, zoals bijvoorbeeld van het Centrum van Zeist, dat niet alleen in relatie tot de biodiversiteit, maar ook m.b.t. de klimaatverandering (denk aan o.a. de aanpak van hittestress en de opvang extreme buien). Zoals hiervoor al aangegeven komt een dergelijke vergroening uiteindelijk ook de gezondheid van de mens ten goede.

Voor elke nieuwe stedelijke ontwikkeling geldt dat deze 'natuurinclusief' moet zijn, dus vanaf het begin rekening houdend met de op een bepaalde plek aanwezige waarden (vergelijk ook het principe van: 'Natuurinclusief ontwerpen').

Klimaat

Dan hebben we natuurlijk vanuit de klimaatopgave met zijn allen ook een grote opgave m.b.t. het verduurzamen van de huizen, dus behalve door deze energiezuinig te maken door o.a. isolatie ook door het duurzaam opwekken van energie met zonnecollectoren, zonneboilers, warmtepompen,

¹¹ Wat betreft de waterkwaliteit loopt daar in Zeist op initiatief van de HDSR en in samenwerking met de gemeente en Samen Duurzaam Zeist het project 'Waterwachters' waarbij door betrokken burgers de waterkwaliteit van diverse wateren in Zeist in kaart wordt gebracht.

etc.. Hoe meer immers in het binnenstedelijke gebied wordt opgewekt, hoe minder daarmee de buitengebieden behoeven te worden belast (vergelijk ook de zogenaamde ‘Zonneladder’).

Uiteraard dient bij dat verduurzamen zorgvuldig met de mogelijke aanwezigheid van beschermde soorten te worden omgegaan¹². Verder kan door het afkoppelen van het regenwater een bijdrage worden geleverd aan het herstel van de natuurlijke waterbalans op de Heuvelrug en het Kromme Rijngebied. Met name ook door groene daken, al dan niet gecombineerd met zonnepanelen, kan het water ook in het stedelijke gebied beter worden vastgehouden, naast natuurlijk de kansen voor het versterken van de biodiversiteit.

Leefomgevingskwaliteiten

Ook zijn er binnen Zeist ongetwijfeld nog een aantal gebieden waar de leefomgevingskwaliteiten, zoals die m.b.t. het groen, maar ook de lucht- en geluidskwaliteit onder druk staan¹³. In het bijzonder gaat het dan om de directe omgeving van de A-28, maar ook de binnenstedelijke doorgaande wegen. Teneinde die druk te verlagen is natuurlijk allereerst een overgang naar meer duurzame vormen van vervoer van belang, zoals die van automobilititeit naar de fiets en het OV. Maar daarnaast zou wellicht naar innovatieve oplossingen kunnen worden gezocht, zoals de aanleg van een zonnedak boven de A-28 met zonnepanelen die aan de onderzijde de lucht zuiveren van fijnstof en NOx.

3.3 Buitengebied

Natuur/biodiversiteit

Wat betreft de natuur in het buitengebied is er gelukkig de afgelopen decennia veel aandacht geweest om aldaar tot een aaneengesloten natuurnetwerk te komen, zowel op de Heuvelrug, dat in het kader van het Programma Hart van de Heuvelrug, als ook in het Kromme Rijngebied¹⁴. Dit heeft o.a. geleid tot de aanleg van diverse faunapassages die ook tot verbetering van de natuurkwaliteiten hebben geleid¹⁵. Wij zijn uiteraard heel blij met de aandacht die hiervoor de afgelopen decennia is geweest en gelukkig nog is, maar dat neemt niet weg dat er bijvoorbeeld in het kader van het ‘Programma Hart van de Heuvelrug’ ook terreinen met hoge natuurwaarden verloren zijn gegaan of nog zullen gaan, zoals met de ontwikkeling van een woonwijk op de Vliegbasis. In die zin is het van belang alert te blijven.

Ook zijn wij er wat betreft dat aaneengesloten netwerk nog niet, waarbij met name voor het Kromme Rijngebied nog wel degelijk bepaalde opgaven liggen¹⁶.

Dan moet voor de natuurwaarden in het buitengebied met name ook het herstel van de grondwaterbalans tussen de Heuvelrug en het Kromme Rijngebied en daarmee van de voor dit gebied karakteristieke kwel van belang worden geacht¹⁷. Daardoor kunnen de ecologische potenties die Zeist in die zin kent nog beter tot hun recht komen (vergelijk bijvoorbeeld ook recente aanpak van de Bunzing, waar zelfs al een keer de zwarte ooievaar is gesignaleerd).

¹² Zie in deze overigens ook het ‘Soortmanagementplan gemeente Zeist (Viridis, 2020)’.

¹³ Met Samen Meten Aan Luchtkwaliteit (SMAL) is in Zeist op basis van Citizen Science inmiddels een meetnet m.b.t. de luchtkwaliteit aanwezig dat belangrijke informatie kan leveren, mede ook door de samenwerking met het RIVM, om op basis van maatregelen tot een verbetering van die luchtkwaliteit te kunnen komen.

¹⁴ Zie wat betreft het Kromme Rijngebied met name ook de folder ‘Natuur verbinden en behouden (Werkgroep Faunapassages Zeist Zuid- West, 2020)’.

¹⁵ Zie o.a. wat betreft het Programma Hart van de Heuvelrug ook het rapport ‘Natuurscan ecologische verbindingen Hart van de Heuvelrug (Viridis, 2022)’.

¹⁶ Zie in deze zowel het ‘LOP Kromme Rijngebied + (Brons & Partners, 2010)’ als met name ook het rapport ‘Perspectief en inrichtingsbeeld voor de Ecologische Hoofdstructuur - Deelgebied Zeist-Bunnik (Grontmij, 2011)’.

¹⁷ Zie dus ook de ‘Blauwe Agenda’.

Dan liggen er met name in het buitengebied nog vele uitdagingen om ook daar tot een verdere versterking van de natuur te komen. Met name wat betreft de landbouw zou het mooi zijn als daarbij veel meer zou worden aangesloten bij de natuur zoals deze voor een bepaald gebied karakteristiek is, dus dat ook daarbij de verwevenheid met de natuur wordt gezocht (vergelijk de initiatieven m.b.t. permacultuur, waaronder voedselbossen, etc.). Dat naast een grotere verbondenheid met de lokale samenleving (vergelijk in deze diverse initiatieven, zoals die van local2local, etc.).

Inmiddels is door diverse organisaties ervoor gepleit om (delen) van het Kromme Rijngebied aan te wijzen tot 'Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL)', zodat het ook echt een 'Proeftuin' in het kader van het 'Deltaprogramma Biodiversiteit' kan worden voor nieuwe vormen van landbouw in nauwe samenwerking met de natuur, dat teneinde tot een 'natuurinclusieve landbouw' te komen. Daardoor zou ook het buitengebied weer echt letterlijk tot bloei kunnen komen, inclusief met als doelsoort (o.a.) de patrijs, die er vroeger veelvuldig werd waargenomen¹⁸.

Wel zien we nog steeds bedreigingen voor de groene waarden van het buitengebied van Zeist, zoals die van nieuwe doorsnijdingen bij een eventuele aanleg van een HOV USP-Zeist, een nieuw fietspad tussen het USP en Zeist door de Lage Grond, etc.. Ook de voorziene ruimtelijke ontwikkelingen voor de bouw van 500-1500 woningen nabij het Station Driebergen-Zeist (SDZ) genoemd in zowel het 'Integraal Ruimtelijk Perspectief U-16 (Regio Utrecht, 2021)' en ook in de 'Propositie Zeist (Zeist, 2021)' baren ons in die zin zorgen.

Klimaat

Wel speelt in het buitengebied wel ook de problematiek rond de energietransitie en de eventuele aanleg van zonnenvelden en windmolens. Daarom is het naar onze mening van belang dat we uitgaande van de 'Trias Energetica' eerst met zijn allen op energie besparen, zodat er zo min mogelijk duurzaam hoeft te worden opgewekt. Ook kan door het (strikt) toepassen van de 'Zonneladder' zoveel mogelijk worden voorkomen dat de buitengebieden onnodig worden aangetast, ook al ben je er daarmee als we de huidige (en toekomstige) energiebehoefte van Zeist zien nog lang niet, althans op basis van de diverse inschattingen die in die zin zijn gemaakt¹⁹.

Voor zover dan toch het opwekken van duurzame energie in het buitengebied noodzakelijk is zou dat in ieder geval 'Natuur- en landschapsinclusief' moeten gebeuren²⁰. Ook biedt meervoudige ruimtegebruik wellicht kansen²¹, zoals van de snelwegen, waaronder de A-12 met als idee een zonnelint en (dus) ook een overkapping van de A-28 met een zonnedak dat bijvoorbeeld tegelijkertijd de lucht zuivert.

4. Omgevingsvisie

In haar nieuwe 'Ontwerp-Omgevingsvisie Zeist' gaat Zeist in op de diverse uitdagingen waar zij voor staat. Deze visie is van 17 januari t/m 27 februari 2022 voor het indienen van zienswijzen ter inzage gelegd. Uiteraard zal onze stichting daar een zienswijze op gaan indienen, waarbij zij in het onderstaande op basis van hetgeen hiervoor aan de orde is gesteld alvast een kort 'natuurinclusief toekomstperspectief' voor Zeist schetst op basis van de: 'donut-aanpak'.

¹⁸ Vergelijk o.a. ook het 'Partridge-project' van de Vogelbescherming.

¹⁹ Zie in deze dus ook het beleidskader: 'Nieuwe energie voor Zeist - Routekaart naar een energieneutraal Zeist (Zeist, 2019)'.

²⁰ Zie in deze o.a. de 'Toolbox natuurinclusieve energietransitie (Milieufederaties, 2021)'.

²¹ Zie wat betreft zonnenvelden overigens ook het regeerakkoord, waarbij multifunctioneel gebruik als voorwaarde wordt gesteld aan de aanleg daarvan.

O.i. biedt nu juist de omgevingsvisie volop kansen om een 'natuurinclusief toekomstperspectief' voor Zeist ook echt te verankeren, dat juist gezien de integrale aanpak die daarmee wordt voorgestaan²².

Natuur/biodiversiteit

Wat betreft de natuur²³ zou Zeist dan minimaal voor een 'Basiskwaliteit natuur' moeten gaan. Allereerst door tot een aangesloten natuurnetwerk te komen waar dat thans nog niet het geval is en door het vastleggen van wat dan minimaal onder die basiskwaliteit dient te worden verstaan. Geef bijvoorbeeld per als zodanig onderscheiden gebied(stype) bepaalde 'icoon-/ambassadeursoorten' aan²⁴, inclusief de maatregelen om die basiskwaliteit te bereiken²⁵.

Juist ook om het behoud van de biodiversiteit te waarborgen en waar mogelijk te versterken, zou dan eveneens aan 'Natuur- en landschapsinclusief ontwerpen' een hoge prioriteit moeten worden gegeven. Dus vanaf het begin rekening houden met waarden²⁶. Wat betreft 'Natuurinclusief bouwen' zijn wij voorstander van het invoeren van een bijbehorend 'puntensysteem' (vergelijk o.a. gemeenten Ede, Den Haag). Ede heeft daarbij zelfs voor initiatiefnemers een digitale 'Bio-morfologische kaart' gemaakt met per buurt/wijk een 'factsheet' met basisnatuurgegevens en kansen die er zijn om zo tot natuurversterking te komen. Daarnaast kan het invoeren van een 'Biodiversiteitstoets' natuurlijk helpen om bij elk project met de effecten en kansen voor de biodiversiteit rekening te houden (vergelijkbaar met het initiatief van de gemeente Houten).

Leefomgevingskwaliteiten

Verder biedt de 'Omgevingswet' aan de gemeente de mogelijkheid om de omgevingskwaliteiten in zowel de 'Omgevingsvisie' als het 'Omgevingsplan' te verankeren. Niet alleen m.b.t. de biodiversiteit, maar ook voor de kwaliteit van de lucht en de geluidsbelasting per type gebied. Op deze manier zou 'Zeist in Balans 2.0' nu echt vorm kunnen worden gegeven²⁷.

Tot slot

Zoals gesteld: wij staan voor vele en zeer grote uitdagingen, maar gelukkig zijn ook vele positieve initiatieven. Om echt in balans met de aarde te komen zullen wij nu wel echt door moeten pakken, waar wij dan allen samen onze schouders kunnen en moeten zetten. Doelen en ideeën zijn er volop, evenals de creativiteit om als mens tot co-creatie met de aarde en de natuur te komen, maar nu komt het gezien de urgentie op de uitvoering aan. Laten wij samenwerken vanuit een hart voor de natuur en voor de medemens. Dat vanuit een integrale/holistische visie.

²² Zie in deze dus ook de 'Omgevingswet' en dan in het bijzonder ook Art. 1.3: 'Maatschappelijke doelen van de wet'.

²³ Zie in deze overigens ook de publicatie: 'Bouwstenen biodiversiteit in het omgevingsplan (Bureau stadsnatuur, 2021)'.

²⁴ Zie wat betreft de mogelijke 'ambassadeursoorten' per gebied overigens ook de: 'Biodiversiteitsvisie Zeist (Zeist, 2021)'.

²⁵ Zie in deze o.a. de publicatie 'Nederlandse vogels in hun domein (Vogelbescherming, 2021)'

²⁶ Zie de publicaties 'Zorgen om landschap - Naar een landschapsinclusief omgevingsbeleid (PBL, 2019)' en ook 'Aan de slag met natuurinclusief bouwen (Milieufederatie Zuid-Holland, 2019)'.

²⁷ Zie ook de 'Leidraad duurzame gebiedsontwikkeling Vernieuwend instrumentarium leefbaarheid/duurzaamheid in ruimtelijke plannen (Provincie Utrecht, 2015)'.



Oproep:

Een groot deel van de donateurs ontvangt de Milieukrant digitaal. Dat bespaart grondstoffen en portokosten. Wilt u ook de volgende Milieukrant digitaal ontvangen? Geef dan uw emailadres aan ons door op info@milieuzorgzeist.com



Colofon:
Uitgave van Stichting Milieuzorg Zeist e.o.
Secretariaat:
Kometenlaan 70,
3721 JV Bilthoven
Info@milieuzorgzeist.com
www.milieuzorgzeist.com